

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้มีการเปลี่ยนแปลงการจัดการศึกษาไทย ทั้งในด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอย่างเสมอภาคกันในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี อย่างต่อเนื่องและมีคุณภาพ โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และการจัดการศึกษาดังกล่าวจะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชน เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน ให้ประชาชนมีส่วนร่วม และมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หลักการสำคัญดังกล่าว ตรงกับแนวคิดหลักในการจัดการศึกษาเพื่อทุกคนทุกฝ่าย (Education for all) และทุกคนทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (All for education) อันเป็นหลักการพื้นฐานที่ได้รับการยอมรับทั่วโลก (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 3)

การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่มุ่งวางรากฐานเพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทั้งด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้และความสามารถพื้นฐานให้สามารถคงการอ่านออกเขียนได้และคิดคำนวณได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุขตลอดช่วงชีวิต การศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นการศึกษาที่รัฐควรจะต้องจัดให้ปวงชนชาวไทยทุกคน ดังรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 มาตรา 43 ได้ระบุสิทธิทางการศึกษาไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2541 : 15) และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 กำหนดไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2542 : 12)

ดังนั้นกระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดระเบียบว่าด้วยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2543 เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารและจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และสอดคล้องกับ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 34 วรรคท้ายที่ว่าการจัดการศึกษาอบรมต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชน (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 ค : 120) สำนักงานปฏิรูปการศึกษาได้สรุปปัญหาหลักของการจัดการศึกษาไทยไว้ว่ายังขาดการมีส่วนร่วมของประชาชน การจัดการศึกษาไทยมักถูกมองว่าเป็นหน้าที่หลักของรัฐ ของสถานศึกษา ของผู้บริหารและครู มีระบบราชการเป็นกลไกสำคัญของการจัดการ โดยไม่ได้คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบครัวและชุมชน ไม่ว่าจะเป็นการร่วมในกระบวนการแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดนโยบายการร่วมการวางแผนพัฒนา การจัดการศึกษา การจัดทำหลักสูตร หลักสูตรท้องถิ่น การช่วยติดตามตรวจสอบประเมินผลงานการจัดการศึกษาของสถานศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อช่วยในการจัดการศึกษาเหล่านี้ ทำให้การจัดการศึกษาของไทยแปลกแยกวิถีชีวิต ไม่มีกลไกทางสังคมที่เข้ามาตรวจสอบคุณภาพ ตรวจสอบความโปร่งใสของการใช้งบประมาณเพื่อการศึกษา ดังปัญหาคอร์ปชั่นที่พบในการจัดซื้อวัสดุและอุปกรณ์ทางการศึกษาหรือการจัดจ้างทำให้มีการก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานและราคาแพง ซึ่งล้วนส่งผลกระทบต่อประโยชน์พึงได้รับ(สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 10)

จากบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการ โรงเรียน กับบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในปัจจุบัน เมื่อเปรียบเทียบกันแล้วจะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันหลายด้าน โดยคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีอำนาจหน้าที่เพิ่มมากขึ้นจากคณะกรรมการโรงเรียนเดิม ที่เห็นได้ชัดคือ มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคลและด้านบริหารงานทั่วไป ซึ่งบทบาทหน้าที่เหล่านี้เป็นแนวทางใหม่ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานภายในสถานศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ปราโมทย์ กิ่งแก้ว (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมการบริหารสถานศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดภูเก็ต พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังมีปัญหาในการปฏิบัติงานมาก ยังมีบทบาทน้อยและยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเท่าที่ควร นอกจากนี้ สุขสวรรค์ พรหมมินทร์ (2544 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องการบริหารงานตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ผลการวิจัยพบว่า การบริหารงานของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่เกิดประสิทธิภาพเท่าที่ควร ยังต้องมีการปรับปรุงบทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานหลายด้าน

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ได้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุน การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง โดยในปี การศึกษา 2547 ได้แจกคู่มือการปฏิบัติงานคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้กับ สถานศึกษาในสังกัด เพื่อเป็นการแก้ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน และเป็นการสนองนโยบายของรัฐบาลที่ได้กระจายการบริหารงานด้านต่าง ๆ ลง มายังสถานศึกษา เพื่อรองรับการยกฐานะของสถานศึกษาเป็นนิติบุคคล และเนื่องจากมี การเปลี่ยนแปลงจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการแบ่งโรงเรียนออกเป็น 2 ขนาด ตามจำนวนนักเรียน คือ โรงเรียนขนาดใหญ่ มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คน มี คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ 15 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียน ไม่เกิน 300 คน คน มีคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้ 9 คน จากการเปลี่ยนแปลง จำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานดังกล่าว ย่อมส่งผลต่อปัญหาการปฏิบัติงานตาม บทบาท หน้าที่การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผลการวิจัยของ ประมวลทรัพย์ ไวสาหลง (2545 : บทคัดย่อ) พบว่า การปฏิบัติงานของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน เมื่อจำแนกตามขนาดโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ มีระดับการปฏิบัติงานอยู่ ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็กอยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะตัวแทนครู ผู้สอนจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยเปรียบเทียบระหว่าง สถานศึกษาขนาดใหญ่ กับสถานศึกษาขนาดเล็ก ซึ่งมีจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานต่างกันว่าจะมีปัญหาและส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่หรือไม่ เพื่อนำไปสู่การวางแผนปรับปรุง พัฒนาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานให้เกิดประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐาน ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน

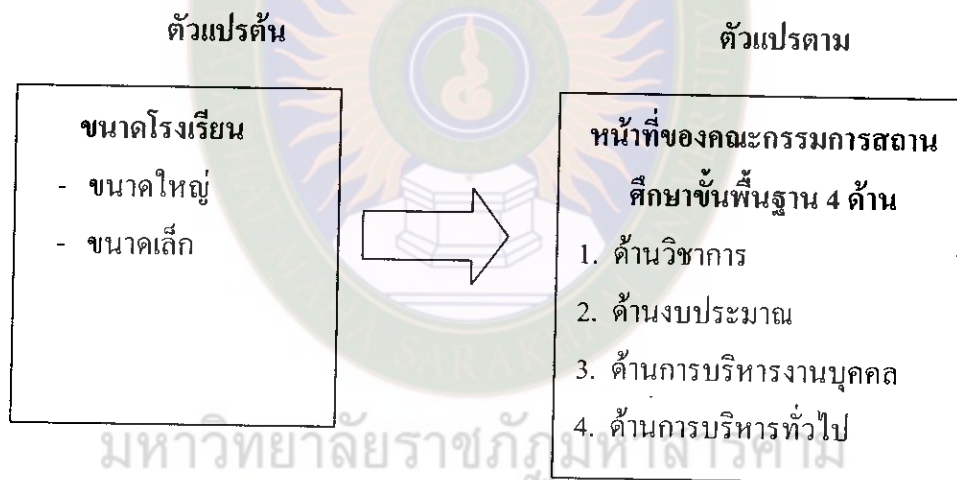
สมมติฐานของการวิจัย

1. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ทั้งโดยรวมและเป็นรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง
2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา แตกต่างกันทั้งโดยรวมและเป็นรายด้าน

ขอบเขตของการวิจัย

1. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใน 4 ด้าน (กระทรวงศึกษาธิการ. 2547 : 13-16) ดังนี้

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 2,556 คน จากโรงเรียนขนาดใหญ่ จำนวน 1,035 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 1,521 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายตามสัดส่วนจำนวนคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในโรงเรียนแต่ละขนาด กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) ได้กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนขนาดใหญ่ 136 คน และโรงเรียนขนาดเล็ก 198 คน รวมทั้งสิ้น 334 คน

3. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ ขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น

3.1.1 โรงเรียนขนาดเล็ก

3.1.2 โรงเรียนขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานใน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารงานทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การมีส่วนร่วม หมายถึง การร่วมรับรู้ ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมประเมินผล ร่วมรับผิดชอบ ตามบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาทั้ง 4 ด้าน ประกอบด้วย

1.1 ด้านวิชาการ

1.2 ด้านงบประมาณ

1.3 ด้านการบริหารงานบุคคล

1.4 ด้านการบริหารทั่วไป

2. คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง กลุ่มบุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งตามเกณฑ์จำนวนนักเรียน ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้แทนครู ผู้แทนผู้ปกครอง ผู้แทนองค์กรชุมชน ผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้แทนศิษย์เก่า ผู้แทนพระภิกษุ หรือผู้แทนองค์กรศาสนา ผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้บริหารโรงเรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

3. การศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง การจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 1 – 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

4. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การจำแนกโรงเรียน ตามเกณฑ์จำนวนนักเรียน ของกระทรวงศึกษาธิการ (2547 : 8) ดังนี้

4.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 300 คน

4.2 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีจำนวนนักเรียนเกินกว่า 300 คนขึ้นไป

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งประกอบไปด้วยเขตพื้นที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษา 7 อำเภอ ได้แก่ อำเภอกุฉินารายณ์ อำเภอเขาวง อำเภอก้ามวง อำเภอนาคู อำเภอนามน อำเภอสมเด็จ และอำเภอห้วยผึ้ง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะเป็นข้อเสนอแนะ สำหรับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการแก้ปัญหา และหาวิธีการ พัฒนา ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้บรรลุความมุ่งหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY